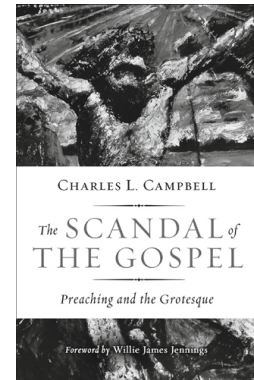

Charles L. Campbell

The Scandal of the Gospel: Preaching and the Grotesque

Louisville, Kentucky: Westminster John Knox Press, 2021

Anmeldt av Linn Sæbø Rystad, Førsteamanuensis
i Praktisk teologi MF Vitenskapelig høyskole
linn.s.rystad@mf.no

Charles Campbell er en av mine favoritt-homiletikere og hans bøker, særlig *Preaching Fools*, har påvirket min egen forståelse av og teorier om homiletikk i svært stor grad. Grunnen til det er at Campbell har en grundig teoretisk og teologisk tilnærming sammen med et svært tydelig engasjement for kirke og samfunn. Det er også i stor grad av Campbell jeg har lært at forkynnelse ikke bare handler om individer, men alltid også om strukturene rundt. Jeg går derfor til lesningen av denne boken med høye forventninger og mye godvilje.

The Scandal of the Gospel er en tynn bok på ca. 80 sider. Den har fire kapitler som alle belyser forskjellige sider ved det groteske. Ifølge Campbell betyr grotesk «kunstverk funnet i grotten». Slike kunstverk var ofte kaotiske kombinasjoner av mennesker med dyrekropp, hoder som vokste ut av planter, med andre ord: hybride former som gikk ut over vanlige kategorier for hva god kunst var. Det groteske innebærer nettopp dette; hybriditet, ufullstendighet, endring, dynamikk og motsetninger. I boken argumenterer Campbell, overbevisende synes jeg, for at selve evangeliet og Jesus er grotesk. «Korsfestet Messias» er grotesk. «Gudemenneske» er grotesk. Kristne lever

også i en slags grotesk tid mellom død og gjenoppstandelse, allerede nå og ennå ikke.

Introduksjonskapitlet begynner med å gjenfortelle en episode fra en svensk krimbok der et vitne til et grusomt åsted, Annie, forteller politiet hva hun har opplevd, selv om hun egentlig helst vil glemme alt. Fortellerstemmen sier at politiet tvinger Annie til å binde opplevelser sammen til et mønster, et mønster hun sier er et «false pattern» (usant mønster). Begrepet «false pattern» følger oss gjennom *The Scandal of the Gospel*. Det fremstilles som at predikanter ofte tvinger prekenene sine inn i slike usanne mønstre, og beskrives som noe man bør unngå å skape. For min egen del er dette en avslørende beskrivelse av egen prekenpraksis; denne hangen til problem-løsning, og til å skape orden og mønster.

Et eksempel på et usant mønster er at når predikanter skal adressere grusomme opplevelser og erfaringer i vårt samfunn, kaster man ofte ut «K-ordet», kreft. Men dette skjer like ofte på en måte som generaliserer erfaringen av å ha kreft, som om den er lik for alle som får sykdommen. Noe som er et usant mønster. For å unngå å skape orden der orden ikke finnes mener Campbell at vi må vende oss til det groteske.

Så hva har dette med forkynnelse å gjøre? Hvis evangeliet, Jesus selv og det kristne livet er groteske, kan ikke forkynnelsen vår være full av mønster, orden og løsninger. I stedet foreslår Campbell at god forkynnelse bør (for han er normativ) oppstå ut fra dyp lytting til livets og evangeliets mange motsetninger og uløselige spenninger, og ende i det han kaller «careful descriptions» eller «redemptive descriptions or re-descriptions».

I kapittel 2 behandler Campbell måter det groteske kan misbrukes på, først og fremst gjennom å gjøre mennesker til dyr eller ting gjennom hvordan man beskriver dem. Han viser til hvordan både svarte i USA (og andre steder), LHBTQ+ personer og kvinner kan bli gjort om til saker og ting man kan debattere der de som debatteres ofte må insistere og minne andre på at de faktisk er mennesker. Også her oppfordrer Campbell til å motarbeide slike tendenser ved å lytte til menneskers historie, og å alltid se historiene og menneskene bak kategoriene «samfunnet» setter dem i. Samtidig sier Campbell at individuelle historier ikke er nok, som forkynner må man også se etter hvilke strukturer, systemer og ideologier som ligger bak de individuelle historiene slik at mennesker ikke bare blir rørt, men beveget (til handling). Campbell påpeker at det å fortelle andres historier alltid er en risikosport. Og igjen, i noe som er et mønster i denne boken, hevder han at vi kan gjøre risikoen for å påføre andres historier usanne mønstre mindre, ved å lytte og å unngå å gjøre individer til typer.

Overskriften på kapittel 3 er «Incarnate Word» og i dette kapitlet går Campbell inn på det kroppslige ved det groteske, evangeliet og Jesus. Her bruker han også en del tid på Bakhtin's karnevalsteorier, og hevder at karnevalet viser hvordan en for

«ren» Jesus ikke er relevant for menneskers komplekse og «urene» liv. Gjennom sin tolkning av Maria og hennes Magnificent gir han i alle fall meg gode tips til nytolkning av den teksten.

Deler av det Campbell skriver her kan fremstå som en naiv forståelse av verden. Men Campbell er stort sett nøye på å løfte inn potensielle farer ved det han omfavner. Når det gjelder karnevalet påpeker han at slike rom ofte ikke har vært trygge for alle (særlig kvinner) og viser til at Bakhtins visjon av karnevalet ikke er ment som en beskrivelse av verden slik den er, men som en eskatologisk, ideell beskrivelse av hvordan det kan bli.

Videre beskriver han Jesu kropp som en porøs, grotesk kropp. Jesu kropp lekker, sier Campbell. Jesus svetter blod, gråter, spytter og gnir spyttet sitt på mennesker for å helbrede dem, han tar på de som ikke skulle røres og han blir stukket og blør på korset. Etter oppstandelsen er Jesu kropp åpen for andre, slik at de kan ta på ham. Også nå, i nattverden, gir Jesus av sin kropp, en sosial, uferdig, lekkende og helbredende kropp. Konklusjonen på dette er at slik som Jesu kropp er grotesk og porøs bør også kirkens kropp være det — og et sted der ingen kropp er bør være ekskludert fra å høre hjemme.

Campbell er også innom Bakhtins dialogteori, som han setter opp som karnevalets retoriske speilbilde. Med Bakhtin sier Campbell at sann forkynnelse alltid vil være dialogisk sannhet. En dialogisk sannhet er en sannhet som skapes i fellesskapet og som ikke kan eies av kun én person, og i alle fall ikke kun kan eies av predikanten. En bakhtinsk forståelse av dialog forutsetter at reell dialog er en utveksling av ideer, meninger og ståsted fra (minst) to forskjellige bevisstheter. Campbell bruker

dette til å hevde at predikanter alltid lever i dialogen: med det groteske evangeliet, med menigheten, med samfunnet og med seg selv. Og ikke minst, det dialogiske, karnevalske og groteske synet på evangeliet betyr at det ikke er noen som eier evangeliet, eller tolkningen av det. Det er et inkarnert ord nettopp fordi det tolkes og leses mellom oss og i oss, både som mennesker og som kirke.

Siste kapittel går rett inn i den aktuelle debatten etter kirkemøtet om kirkens mening og posisjon rundt klimakrisen. Campbell argumenterer for at ingen predikanter kan unngå å snakke om klimakrisen fra prekestolen lenger, og gir det en kristologisk, heller enn en skapelses-teologisk, begrunnelse. Han kritiserer seg selv og andre for å ha «luksusen» av å ikke ta problemet ordentlig på alvor fordi det foreløpig ikke påvirker vår egen hverdag direkte. Og han påpeker at det kristne håpet om en ny skapelse i denne situasjonen faktisk kan føre til passivitet. Campbell advarer mot å alltid lande prekener i håpet. Han påpeker at mange predikanter som tør å forstyrre i prekenen sine ofte kan ta brodden bort med håp. Det kristne håpet om at Gud vil ikke la oss gå under og at Gud skal skape en ny jord kan gi en utvei fra det vanskelige, og kan føre til et mønster der vi forstyrrer, men så fikser vi alt til slutt med håpet alikevel.

Campbells siste argument er at den groteske kroppen også er en kropp som tar mennesket bort fra sentrum. Den groteske kroppen er universell og sammentvunnet med andre mennesker, dyr, jorden og ting. Dermed utfordrer den også homiletikken og forkynnelsen som stort sett retter seg mot mennesker. Og det er her han, ved hjelp av teolog Elizabeth Johnson, argumenterer for at Jesu kropp ikke bare blir menneske, men en kosmisk kropp som er del av alt det skapte. Frelse blir dermed ikke kun noe som gjelder mennesker, men hele skaperverket og kosmos.

Denne leseren ble ikke skuffet av boka til tross for høye forventninger, og anbefaler den sterkt. Selv om noen av eksemplene og diskusjonene Campbell går inn i er spesifikke for hans amerikanske kontekst, synes jeg de utfordrer og får meg til å undre og stille nye spørsmål. Det viktigste bidraget er Campbells gjennomgående utfordring om å ikke gi etter for trangen til å få ligningen til å gå opp hver gang. Han gir denne predikanten mot og lyst til å jobbe med å lytte og gå i dialog. Og dermed forhåpentlig lage prekener som ikke gjentar eller skaper usanne mønstre, men gir detaljerte beskrivelser, og ny-beskrivelser, av vår groteske verden.